

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО ШЛЯХУ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

ВАСИЛЬЦІВ Тарас¹, КУНИЦЬКА-ІЛЯШ Марта², МАКСИМ Володимир³

¹ ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України»

<https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>

e-mail: tgvas77@ukr.net

² Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

<https://orcid.org/0000-0003-2559-1065>

e-mail: kunytskam@gmail.com

³ Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

<https://orcid.org/0000-0002-8071-8834>

e-mail: volodiamaxym88@gmail.com

У дослідженні аналізуються питання формування й реалізації державної політики забезпечення розвитку внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції. Особливу увагу приділено до питань інноваційного вектора поступу досліджуваного ринку. Відтак, метою публікації визначено обґрунтування стратегічних пріоритетів та інструментів інноваційного шляху розвитку вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції в умовах війни та повоєнного відновлення. Визначено, що попри уповільнення темпів зростання, ринок зберіг високий потенціал, що проявляється у здатності адаптуватися до нових викликів, підтримувати експортну активність та відновлювати виробничо-технологічні можливості. Обґрунтовано, що орієнтація на зовнішні ринки вимагає підвищення якості та конкурентоспроможності продукції, що тісно пов'язано з активізацією інноваційної діяльності у сфері агробізнесу. Показано напрями впровадження сучасних технологій, цифрових рішень, біотехнологій та екологічно безпечних методів виробництва як ключових чинників інноваційного розвитку аграрного сектору. Особливу увагу приділено ролі держави у формуванні стратегічних пріоритетів та інструментів підтримки інновацій, зокрема через податкові стимули, пільгове фінансування, грантову підтримку та розвиток нормативно-правового середовища. Зроблено висновок про необхідність подальшого наукового обґрунтування та практичної реалізації державної політики, спрямованої на інноваційний розвиток ринку сільськогосподарської продукції України, що є важливою передумовою підвищення його глобальної конкурентоспроможності та забезпечення стійкого економічного зростання.

Ключові слова: сільське господарство, сільськогосподарська продукція, ринок, розвиток, зміцнення конкурентоспроможності, інновації, інноваційна діяльність, інноваційна активність, інноваційний розвиток, стратегічні пріоритети, інструменти, засоби.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-17-37>

Стаття надійшла до редакції / Received 03.07.2025

Прийнята до друку / Accepted 18.08.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Орієнтація України на зовнішні ринки збуту сільськогосподарської продукції актуалізує потребу у підвищенні її якості та конкурентоспроможності. Це безпосередньо пов'язано з необхідністю посилення інноваційної діяльності у сфері агробізнесу. Така інноваційність має проявлятися у впровадженні сучасних технологій виробництва, використанні біотехнологій, цифрових платформ для управління виробничими процесами, розвитку органічного землеробства та екологічно безпечних методів господарювання. Саме ці напрями здатні забезпечити інноваційний шлях розвитку українського аграрного ринку, підвищити його стійкість та створити передумови для інтеграції у глобальні продовольчі ланцюги.

Водночас важлива роль належить державі, яка має визначити стратегічні пріоритети інноваційного розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Таким чином, сучасні умови розвитку вітчизняного аграрного сектору актуалізують потребу не лише у збереженні, а й у нарощуванні його інноваційного потенціалу. Це вимагає подальшого розвитку як теоретичних засад, так і практичних інструментів державної політики, орієнтованої на інноваційний шлях розвитку ринку сільськогосподарської продукції України. Формування такої політики має базуватися на поєднанні інтересів держави, бізнесу та науки, що дозволить забезпечити стійкий розвиток аграрної сфери, підвищення її глобальної конкурентоспроможності та внесок у економічне відновлення країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Різні аспекти функціонування ринку сільськогосподарської продукції та особливості його розвитку в сучасних умовах знайшли відображення у працях вітчизняних науковців. Зокрема, у роботах Абсави Л. О. [1, с. 122–127], Андрійчука В. Г. [2, с. 5–21], Артиша В. І. [3, с. 117–120] розкрито

проблеми становлення та функціонування аграрного ринку, його структурні характеристики та напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

Особливу увагу приділено питанням інноваційного розвитку аграрного сектору, що простежується у працях Васильціва Т. Г., Лупака Р. Л., Рудковського О. В. [4, с. 4–8], Васильціва Т. Г., Ярошка О. Р. [5, с. 132–136], Дудар Т. Г., Голомші Н. Є. [6, с. 126–132], Зеленської О. О. [7, с. 107–110]. У цих дослідженнях акцент зроблено на ролі інноваційних технологій у підвищенні конкурентоспроможності ринку сільськогосподарської продукції, модернізації виробничих процесів та формуванні умов для сталого розвитку аграрного сектору.

Важливим напрямом досліджень стали проблеми державної політики та інституційного забезпечення розвитку ринку сільськогосподарської продукції. У працях Качмарика Я. Д., Лупака Р. Л. [8, с. 105–110], Левківської Л. М. [9, с. 415–420], Лупака Р. Л., Качмар Н. М. [10, с. 98–103], Рудик Н. І. [11, с. 45], Саблука П. Т., Карича Д. Я., Коваленка Ю. С. [12, с. 25] висвітлено роль державного регулювання, інституційного середовища та інструментів стимулювання інновацій як ключових чинників розвитку аграрного ринку України.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Проте, попри численні наукові дослідження в цій сфері, все ще недостатньо дослідженими теоретико-методичними аспектами залишаються формування інноваційних механізмів розвитку ринку сільськогосподарської продукції, оцінювання його інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності в умовах глобальних викликів, а також удосконалення інструментів державної політики щодо стимулювання інноваційної активності аграрного сектору.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів та інструментів інноваційного шляху розвитку вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ефективність державної політики можлива лише за умови її реалізації у відповідності до попередньо визначених стратегічних пріоритетів. Це передбачає визначення ключових напрямів інноваційного розвитку ринку, таких як модернізація виробництва, цифровізація агробізнесу, впровадження екологічно безпечних технологій та підтримка експорту продукції. Досягнення поставлених цілей забезпечується застосуванням обґрунтованих інструментів державного регулювання та стимулювання, включаючи податкові пільги, грантову підтримку, пільгове фінансування інноваційних проєктів, а також розвиток нормативно-правової бази, яка сприятиме інтеграції українського аграрного сектору у глобальні ринки.

На рис. 1 наведено визначені авторами стратегічні пріоритети та інструментарій державної політики забезпечення інноваційного розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні. Так, в першу чергу йдеться про необхідність реалізації в Україні такого стратегічного пріоритету державної інноваційної політики, як модернізація виробничих процесів та технологій. Саме тому державні програми фінансової підтримки модернізації фермерських господарств та агропідприємств, пільгове кредитування для придбання сучасного обладнання й техніки, стимулювання впровадження автоматизації та цифрових технологій у виробництво, а також організація навчальних і консультаційних програм для аграріїв щодо інноваційних технологій є комплексними інструментами державної політики, спрямованими на підвищення конкурентоспроможності та стійкості аграрного сектору. Вони дозволяють зменшити фінансові бар'єри для модернізації виробництва, пришвидшують технологічне оновлення господарств, формують у сільгоспвиробників необхідні знання й навички для ефективного використання нових технологій. Реалізувати такі інструменти можна через державне фінансування, цільові гранти, партнерські програми з банками та міжнародними організаціями, а також створення системи дорадництва та освітніх платформ, що у підсумку сприятиме підвищенню продуктивності, зростанню експорту та сталому розвитку аграрного ринку України.

Наступний пріоритет – це підвищення конкурентоспроможності та якості продукції. У цьому керунку важливими інструментами державної політики, які забезпечують інтеграцію українського аграрного сектору у глобальні ринки та підвищують довіру споживачів, є сертифікація продукції за міжнародними стандартами якості, створення системи підтримки експортно орієнтованих виробників, надання грантів і субсидій підприємствам, що впроваджують

інноваційні методи виробництва та пакування, а також підтримка розвитку органічного й екологічно чистого виробництва. Їх застосування дозволяє виробникам отримати доступ до нових каналів збуту, підвищити конкурентоспроможність, створити додану вартість продукції й стимулювати розвиток інновацій. Реалізувати ці інструменти можна шляхом запровадження державних і міжнародних програм сертифікації, формування експортних кластерів і торговельних представництв, фінансування через грантові механізми та податкові пільги, а також підтримки досліджень і проєктів у сфері органічного виробництва, що загалом сприятиме сталому розвитку та глобальній інтеграції українського аграрного ринку.

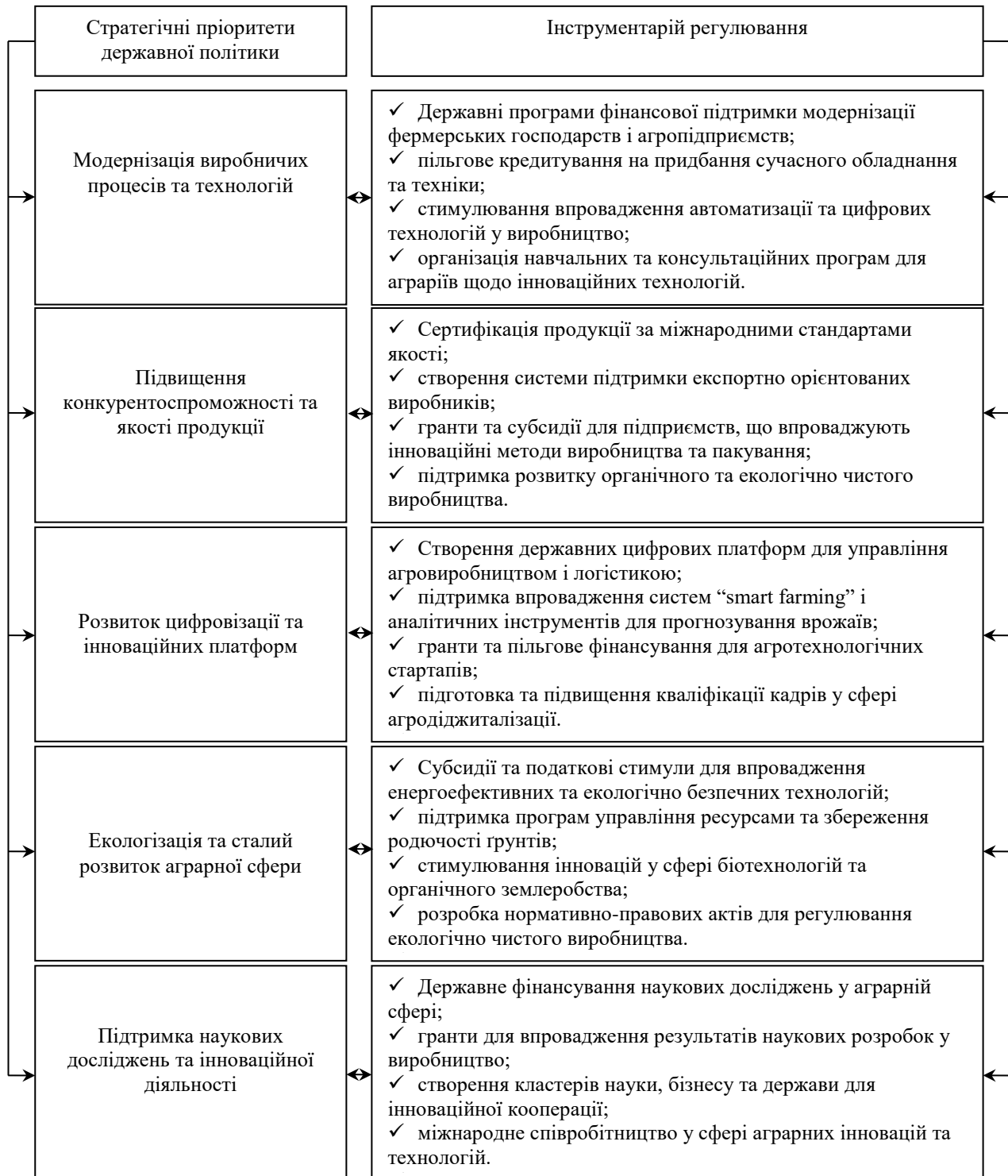

Рис. 1. Стратегічні пріоритети та інструментарій інноваційного розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні

Джерело: авторська розробка

До базисних пріоритетів державної політики забезпечення інноваційного розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні беззаперечно відносимо й розвиток цифровізації та інноваційних платформ. До інструментарію державної політики цього напрямку віднесемо створення державних цифрових платформ для управління агровиробництвом і логістикою, підтримка впровадження систем “smart farming” та аналітичних інструментів для прогнозування врожаїв, надання грантів і пільгового фінансування агротехнологічним стартапам, а також підготовка й підвищення кваліфікації кадрів у сфері агроіджиталізації. Їх реалізація потрібна для підвищення ефективності використання ресурсів, зниження витрат, покращення точності планування й управління виробничими процесами, що в результаті сприятиме зростанню врожайності, якості продукції та експортного потенціалу. Впровадження можливе через створення єдиних інформаційних систем, партнерство держави з ІТ-компаніями, розвиток інкубаторів для агростартапів, а також організацію спеціалізованих освітніх програм і тренінгів для аграріїв, що забезпечить формування сучасної цифрової інфраструктури українського агробізнесу.

Четвертим стратегічним пріоритетом державного регулювання у сфері забезпечення інноваційного розвитку ринку сільськогосподарської продукції в Україні визначимо екологізацію та сталий розвиток аграрної сфери. Згідно світового досвіду у таких цілях активно застосовуються субсидії та податкові стимули для впровадження енергоефективних і екологічно безпечних технологій, підтримка програм управління ресурсами та збереження родючості ґрунтів, стимулювання інновацій у сфері біотехнологій та органічного землеробства, а також розробка нормативно-правових актів для регулювання екологічно чистого виробництва. Ці інструменти необхідні для зниження негативного впливу на довкілля, збереження природних ресурсів і забезпечення довгострокової продуктивності земель. Їх застосування дасть можливість підвищити якість продукції, розширити доступ на міжнародні ринки з високими екологічними стандартами та зміцнити позиції України як виробника органічної й безпечної продукції. Реалізація таких заходів можлива через державне співфінансування екологічних проектів, надання податкових пільг інноваційним виробникам, створення науково-дослідних центрів з розвитку біотехнологій і вдосконалення законодавства, яке забезпечить ефективний контроль та стимулювання екологічного виробництва.

Врешті-решт, п'ятий вектор державної політики в аналізованій сфері – це підтримка наукових досліджень та інноваційної діяльності. Зокрема йдеться про втілення в життя таких інструментів державного регулювання, як державне фінансування наукових досліджень у аграрній сфері, гранти для впровадження результатів наукових розробок у виробництво, створення кластерів науки, бізнесу та держави для інноваційної кооперації, а також міжнародне співробітництво у сфері аграрних інновацій та технологій. Вони потрібні для прискорення трансферу знань у практику, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності галузі, залучення світового досвіду й інтеграції у глобальні інноваційні процеси. Їх реалізація дозволить забезпечити створення нових технологій, підвищити ефективність використання ресурсів і розширити експортні можливості. Здійснити це можна через розвиток державних і регіональних програм підтримки науки, фінансування прикладних досліджень, організацію спільних науково-виробничих кластерів, а також укладання міжнародних угод та участь у глобальних науково-технологічних ініціативах.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У довоєнний період ринок сільськогосподарської продукції України характеризувався значним потенціалом розвитку, що забезпечувало йому провідні позиції серед драйверів економіки. Повномасштабна війна уповільнила темпи його зростання, однак базові конкурентні переваги збережено, і це проявляється у здатності аграрного сектору адаптуватися до нових умов, відновлювати виробничо-технологічний потенціал та підтримувати експортні можливості. Орієнтація на зовнішні ринки обумовлює необхідність підвищення якості та конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції, що прямо пов'язано з активізацією інноваційної діяльності. Впровадження сучасних технологій, цифрових інструментів управління, біотехнологій та екологічно безпечних методів виробництва визначено ключовим фактором інноваційного шляху розвитку ринку. Важливу роль у реалізації цього напрямку має відігравати держава, яка повинна визначити стратегічні пріоритети інноваційного розвитку аграрного сектору та забезпечити дієві інструменти їх реалізації. До них відносяться державні програми підтримки інновацій, податкові стимули, пільгове фінансування, гранти, а також

створення сприятливого правового середовища для інтеграції українських виробників у глобальні продовольчі ланцюги. З огляду на зазначене, актуалізується потреба у подальшому науковому обґрунтуванні та практичному вдосконаленні державної політики, спрямованої на інноваційний розвиток ринку сільськогосподарської продукції України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Абсва Л. О. Формування глобального продовольчого ринку. *Економіка АПК*. 2009. № 5. С. 122-127.
2. Андрійчук В. Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній. *Економіка АПК*. 2014. № 2. С. 5-21.
3. Артиш В. І. Організаційно-економічні передумови формування ринку екологічно чистої продукції в Україні. *Економіка АПК*. 2009. № 2. С. 117-120.
4. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Напрями та засоби стимулювання соціальної відповідальності підприємництва в Україні. *Економіка та держава*. 2019. № 5. С. 4-8.
5. Васильців Т. Г., Ярошко О. Р. Фінансова безпека підприємства: місце в системі економічної безпеки та пріоритети посилення на посткризовому етапі розвитку економіки. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 21.2. С. 132-136.
6. Дудар Т. Г., Голомша Н. Є. Перспективи розвитку регіонального ринку молока і молокопродуктів. *Економіка АПК*. 2002. № 9. С. 126-132.
7. Зеленська О. О. Особливості формування регіонального споживчого ринку. *Економіка АПК*. 2009. № 11. С. 107-110.
8. Качмарик Я. Д., Лупак Р. Л. Система рішень процесу відтворення трудового потенціалу корпоративних систем. *Обліково-аналітичні системи суб'єктів господарської діяльності в Україні*. 2005. Спец. вип. 15 (Ч. 1). С. 105-110.
9. Левківська Л. М. Теоретичні засади формування інфраструктури аграрного ринку. *Вісник Львівського державного аграрного університету: економіка АПК*. 2002. № 9. С. 415-420.
10. Лупак Р. Л., Качмар Н. М. Соціальна відповідальність як складова забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. 2016. № 2. С. 98-103.
11. Рудик Н. І. Формування ефективного ринку сільськогосподарської продукції : Монографія. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. 212 с.
12. Саблук П. Т., Карич Д. Я., Коваленко Ю. С. Основи організації сільськогосподарського ринку. К. : ІАЕ УААН, 2002. 190 с.

REFERENCES:

1. Absava, L. O. (2009). Formation of the global food market. *Economy of agricultural industry*. no. 5. pp. 122-127.
2. Andriychuk, V. G. (2014). Problem aspects of regulating the functioning of agro-industrial companies. *Economy of agricultural industry*. no. 2. pp. 5-21.
3. Artysh, V. I. (2009). Organizational and economic prerequisites for the formation of the market for ecologically clean products in Ukraine. *Economy of agricultural industry*. no. 2. pp. 117-120.
4. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Rudkovskiy, O. V. (2019). Directions and means of stimulating social responsibility of entrepreneurship in Ukraine. *Economy and the state*. no. 5. pp. 4-8.
5. Vasylytsiv, T. G., Yaroshko, O. R. (2018). Financial security of the enterprise: its place in the system of economic security and priorities for strengthening at the post-crisis stage of economic development. *Scientific bulletin of NLTU of Ukraine*. Iss. 21.2. pp. 132-136.
6. Dudar, T. G., Golomsha, N. E. (2002). Prospects for the development of the regional market of milk and milk products. *Economy of agricultural industry*. no. 9. pp. 126-132.
7. Zelenska, O. (2009). Peculiarities of regional consumer market formation. *Economy of agricultural industry*. no.11. pp. 107-110.
8. Kachmarik, Y.D., Lupak, R.L. (2005). The system of solutions for the process of reproduction of the labor potential of corporate systems. *Accounting and analytical systems of business entities in Ukraine*. Special. issue 15 (Part 1). pp. 105-110.
9. Levkivska, L. M. (2002). Theoretical foundations of the formation of the infrastructure of the agricultural market. *Bulletin of the Lviv State Agrarian University: economy of agriculture*. no.9. pp. 415-420.
10. Lupak, R.L., Kachmar, N.M. (2016). Social responsibility as a component of ensuring the competitiveness of the enterprise. *Social and labor relations: theory and practice*. no. 2. pp. 98-103.
11. Rudyk, N. I. (2010). Formation of an effective market for agricultural products: Monograph. Lutsk: Volyn. national University named after Lesi Ukrainka, 212 p.
12. Sabluk, P. T., Karich, D. Ya., Kovalenko, Yu. S. (2002). Fundamentals of agricultural market organization. K.: IAE UAAS, 190 p.

STRATEGIC PRIORITIES AND INSTRUMENTS OF THE INNOVATIVE PATH OF DEVELOPMENT OF
THE DOMESTIC AGRICULTURAL PRODUCTS MARKET

VASYLTSIV Taras¹, KUNYTSKA-ILIASH Marta², MAKSYM Volodymyr²

¹SI «Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi NAS of Ukraine»

²Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv

The study analyzes the issues of formation and implementation of state policy aimed at ensuring the development of the domestic agricultural products market. Particular attention is paid to the problems of the innovative vector of advancement of the studied market. Accordingly, the purpose of the publication is to substantiate the strategic priorities and instruments of the innovative path of development of the domestic agricultural products market. The article examines the current state and prospects of development of the domestic agricultural products market under the conditions of war and post-war recovery. It is determined that despite the slowdown in growth rates, the market has retained high potential, which is manifested in its ability to adapt to new challenges, maintain export activity, and restore production and technological capabilities. It is substantiated that orientation towards external markets requires improving the quality and competitiveness of products, which is closely related to the intensification of innovative activities in the agribusiness sector. The directions of introducing modern technologies, digital solutions, biotechnologies, and environmentally safe production methods are presented as key factors of innovative development of the agricultural sector. Special attention is paid to the role of the state in shaping strategic priorities and instruments for supporting innovations, in particular through tax incentives, preferential financing, grant support, and the development of a regulatory and legal environment. The conclusion is drawn about the necessity of further scientific substantiation and practical implementation of state policy aimed at the innovative development of the agricultural products market of Ukraine, which is an important prerequisite for enhancing its global competitiveness and ensuring sustainable economic growth.

Keywords: agriculture, agricultural products, market, development, strengthening competitiveness, innovations, innovative activity, innovative performance, innovative development, strategic priorities, instruments, means.